JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIILO JÄÄSKINEN
6 päivänä syyskuuta 2012 [1]

Asia C-332/11

ProRail NV
vastaan
Xpedys NV,
FAG Kugelfischer GmbH,
DB Schenker Rail Nederland NV ja
Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV

(Ennakkoratkaisupyyntö – Hof van Cassatie (Belgia))

Oikeudellinen yhteistyö siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa — Todisteiden vastaanottaminen — Asetus (EY) N:o 1206/2001 — 1 artikla — Asiallinen soveltamisala — 17 artikla — Pyynnön esittäneessä tuomioistuimessa tapahtuva välitön todisteiden vastaanottaminen — Asiantuntijan nimeäminen jäsenvaltion tuomioistuimen toimesta ja sellaisen toimeksiannon antaminen tälle, joka on tarkoitus toteuttaa osittain toisen jäsenvaltion alueella — Kysymys siitä, onko mainitun asetuksen 17 artiklassa säädetyn oikeusavun mekanismin soveltaminen pakollista

I Johdanto

1. Hof van Cassatien (Belgian Cour de cassation) esittämä ennakkoratkaisupyyntö edellyttää jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28.5.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 [2] 1 ja 17 artiklan tulkintaa.

2. Kyse on siitä, onko tällaisessa asiassa jäsenvaltion [3] tuomioistuimen määräämä asiantuntijatutkimus, joka on tarkoitus suorittaa osittain kyseisen jäsenvaltion alueella ja osittain toisen jäsenvaltion alueella, välttämättä toteutettava asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädettyä oikeudellisen yhteistyön mekanismia noudattaen, kun kyse on tämän kansalliselle asiantuntijalle annetun toimeksiannon jälkimmäisen osan välittömästä toteuttamisesta.

3. Kysymys on noussut esiin belgialaisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä, jossa asianosaiset ovat Belgian, Saksan ja Alankomaiden oikeuden mukaan perustettuja yhtiöitä ja joka on saanut alkunsa Amsterdamin lähellä sattuneesta junaonnettomuudesta, jossa juna oli matkalla Belgiasta Alankomaihin. Kyseinen tuomioistuin on nimennyt välitoimimenettelyssä kansallisten prosessisääntöjen mukaisesti belgialaisen asiantuntijan, jolle on annettu toimeksianto tehdä tutkimuksia Belgian lisäksi myös Alankomaissa, mitä yksi asianomaisista alankomaisista yhtiöistä on vastustanut.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL L 174, s. 1.

3 — Tässä ratkaisuehdotuksessa ”jäsenvaltion” käsitteellä tarkoitetaan Euroopan unionin jäsenvaltioita lukuun ottamatta Tanskan kuningaskuntaa asetuksen N:o 1206/2001 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

4. Unionin tuomioistuimen on siten lausuttava asetuksen N:o 1206/2001 asiallisesta soveltamisalasta sekä siitä, onko sitä pakollista soveltaa erityisesti silloin, kun tuomioistuin pyrkii vastaanottamaan todisteita toisessa jäsenvaltiossa välittömästi eikä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimen välityksellä.

5. Ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan kuitenkin myös tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/ 2001[4] 33 artiklan 1 kohdasta ilmenevään toisissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioistuinratkaisujen tunnustamisen periaatteeseen, jonka valossa unionin tuomioistuin voisi tulkita asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklaa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Asetus N:o 1206/2001*

6. Asetuksen N:o 1206/2001 johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”(2) Sisämarkkinoiden moitteeton toiminta edellyttää todisteiden vastaanottamista koskevan tuomioistuinten välisen yhteistyön parantamista sekä erityisesti sen yksinkertaistamista ja nopeuttamista.

– –

(7) Koska ratkaisu jäsenvaltion tuomioistuimessa vireillä olevassa siviili- tai kauppaoikeudellisessa oikeuskäsittelyssä edellyttää välttämättä usein toisessa jäsenvaltiossa tapahtuvaa todisteiden vastaanottamista, – – on tarpeen jatkaa jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisen yhteistyön parantamista todisteiden vastaanottamisen alalla.

(8) Tuomioistuinkäsittelyjen tehokkuus siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa edellyttää, että todisteiden vastaanottamista koskevien pyyntöjen toimittaminen ja täyttäminen tapahtuu jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä suoraan ja nopeimmin mahdollisin keinoin.

– –

(15) Todisteiden vastaanottamisen helpottamiseksi jäsenvaltion tuomioistuimen olisi voitava vastaanottaa jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti todisteita suoraan toisessa jäsenvaltiossa, jos tämä sen hyväksyy, pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion keskuselimen tai toimivaltaisen viranomaisen määrittelemien edellytysten mukaisesti.

– –

(17) Tällä asetuksella olisi oltava etusija sen soveltamisalalla sovellettaviin, jäsenvaltioiden tekemissä yleissopimuksissa oleviin määräyksiin nähden. Jäsenvaltioiden olisi voitava tehdä sopimuksia ja hyväksyä järjestelyjä helpottaakseen edelleen yhteistyötä todisteiden vastaanottamisessa.”

7. Asetuksen N:o 1206/2001 1 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa, joissa jäsenvaltion tuomioistuin kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti

4 — EYVL 2001, L 12, s. 1.

a) pyytää toisen jäsenvaltion toimivaltaista tuomioistuinta ottamaan vastaan todisteita; tai

b) pyytää saada ottaa vastaan todisteita suoraan toisessa jäsenvaltiossa.

2. Pyyntöä ei voida esittää sellaisten todisteiden saamiseksi, joita ei ole tarkoitettu käytettäviksi aloitetussa tai aiotussa oikeudenkäynnissä.”

8. Asetuksen 3 jaksossa olevissa 10–16 artiklassa vahvistetaan yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaan pyynnön vastaanottanut toisen jäsenvaltion tuomioistuin vastaanottaa todisteet (niin kutsuttu ”välillinen” yhteistyömenetelmä).

9. Asetuksen N:o 1206/2001 10 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että ”pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on täytettävä pyyntö oman jäsenvaltionsa lainsäädäntöä noudattaen”.

10. Asetuksen 17 artiklassa, joka koskee pyynnön esittäneessä tuomioistuimessa tapahtuvaa välitöntä todisteiden vastaanottamista (niin kutsuttu ”välitön” yhteistyömenetelmä), säädetään seuraavaa:

”1. Jos tuomioistuin pyytää, että se saa vastaanottaa välittömästi todisteita toisessa jäsenvaltiossa, sen on esitettävä pyyntö – – kyseisen jäsenvaltion keskuselimelle – –.

2. Välitön todisteiden vastaanottaminen on mahdollista vain, jos se voidaan suorittaa vapaaehtoiselta pohjalta tarvitsematta turvautua pakkotoimiin.

Jos välitön todisteiden vastaanottaminen edellyttää henkilön kuulemista, pyynnön esittäneen tuomioistuimen on ilmoitettava kyseiselle henkilölle, että todisteiden vastaanottaminen tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta.

3. Todisteet vastaanottaa pyynnön esittäneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti nimettävä lainkäyttöhenkilöstöön kuuluva tai jokin muu henkilö, esimerkiksi asiantuntija.

– –

5. Keskuselin tai toimivaltainen viranomainen voi evätä välittömän todisteiden vastaanottamisen vain jos:

a) pyyntö ei kuulu tämän asetuksen soveltamisalaan sellaisena kuin se on vahvistettu 1 artiklassa;

b) pyyntö ei sisällä kaikkia 4 artiklan mukaisesti tarvittavia tietoja; tai

c) pyydetty todisteiden välitön vastaanottaminen on vastoin sen jäsenvaltion lain perusperiaatteita.

6. Pyynnön esittäneen tuomioistuimen on täytettävä pyyntö jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 4 kohdan mukaisesti asetettujen edellytysten soveltamista.”

B *Asetus N:o 44/2001*

11. Asetuksen N:o 44/2001 31 artiklassa säädetään, että ”jäsenvaltion lain mukaisia väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia voidaan pyytää sanotun valtion tuomioistuimilta myös silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian”.

12. Asetuksen III luvun, jonka otsikko on ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”, alussa olevan 32 artiklan mukaan ”tuomiolla tarkoitetaan tässä asetuksessa jokaista jäsenvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä”.

13. Asetuksen N:o 44/2001 33 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä”.

III Pääasia, ennakkoratkaisukysymys ja menettely unionin tuomioistuimessa

14. Belgiasta Beverwijkiin (Alankomaat) matkalla ollut tavarajuna suistui 22.11.2008 kiskoilta Amsterdamin lähellä.

15. Onnettomuuden seurauksena saatettiin vireille menettelyjä sekä belgialaisissa että alankomaisissa tuomioistuimissa.

16. Pääasiassa, jossa on kyse välitoimimenettelystä belgialaisessa tuomioistuimessa, vastakkain ovat ProRail NV (jäljempänä ProRail) ja neljä muuta yhtiötä, jotka liittyvät edellä mainittuun onnettomuuteen, nimittäin Xpedys NV (jäljempänä Xpedys), FAG Kugelfischer GmbH (jäljempänä FAG), DB Schenker Rail Nederland NV (jäljempänä DB Schenker) ja Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV (Belgian valtion rautatieyhtiö, jäljempänä SNCB).

17. ProRail, jonka kotipaikka on Utrecht (Alankomaat), on Alankomaiden päärautateitä hallinnoiva yhtiö, ja se tekee tähän liittyen radankäyttösopimuksia rautatiekuljetusyritysten, muun muassa DB Schenkerin, kanssa.

18. DB Schenker, jonka kotipaikka on myös Utrecht, on yksityinen rautatiekuljetusyritys, jonka rautatiekalusto koostuu sen alun perin SNCB:ltä, joka on julkisoikeudellinen osakeyhtiö ja jonka kotipaikka on Bryssel (Belgia), vuokraamista vaunuista.

19. DB Schenkerin ja SNCB:n mukaan Xpedys-nimisestä yhtiöstä, jonka kotipaikka on Brysselin Anderlecht-niminen kunta (Belgia), on tullut DB Schenkerin hallussa olleiden vaunujen vuokranantaja 1.5.2008.

20. FAG, jonka kotipaikka on Schweinfurt (Saksa), valmistaa vaunun osia.

21. Kuljetusyritys DB Schenker haastoi 11.2.2009 Xpedysin ja SNCB:n, jotka olivat antaneet osan edellä mainittuun onnettomuuteen joutuneista vaunuista vuokralle, rechtbank van koophandel te Brusselin (tribunal de commerce de Bruxelles) puheenjohtajan pitämään välitoimimenettelyyn asiantuntijan nimeämiseksi. ProRail ja FAG liittyivät menettelyyn väliintulijoina. Menettelyssä ProRail vaati kyseistä tuomioistuinta hylkäämään asiantuntijan nimeämistä koskevan vaatimuksen perusteettomana tai siinä tapauksessa, että asiantuntija nimettäisiin, rajoittamaan tämän toimeksiannon vaunuille aiheutuneiden vahinkojen toteamiseen, pidättymään määräämästä koko Alankomaiden rautatieverkkoa koskevaa tutkimusta sekä määräämään, että asiantuntijan on toteutettava toimeksiantonsa asetuksen N:o 1206/2001 säännösten mukaisesti.

22. ProRail nosti asiakysymyksen osalta DB Schenkeriä ja Xpedysiä vastaan 26.3.2009 kanteen alankomaisessa tuomioistuimessa Rechtbank Utrechtissa ja vaati, että kuljetusyritys DB Schenker ja onnettomuuteen joutuneet vaunut omistava ja niitä vuokraava yritys Xpedys todetaan vastuullisiksi sen hallinnoimalle rautatieverkolle aiheutuneesta vahingosta ja että nämä tuomitaan maksamaan sille vahingonkorvausta tältä osin.

23. Rechtbank van koophandel te Brusselin puheenjohtaja totesi 5.5.2009 antamallaan määräyksellä DB Schenkerin vaatimuksen perustelluksi, nimesi asiantuntijan ja määritteli tälle annetun toimeksiannon laajuuden; toimeksianto oli tarkoitus toteuttaa suurimmaksi osaksi Alankomaissa. Toimeksiantonsa mukaan asiantuntijan oli ensin kutsuttava asianosaiset osallistumaan tutkimukseen ja sitten matkustettava onnettomuuspaikalle Alankomaihin sekä kaikkiin paikkoihin, joissa hän voisi tehdä tarpeellisia havaintoja. Lisäksi häntä pyydettiin selvittämään vaunujen tiettyjen teknisten osien valmistaja ja kunto. Häntä pyydettiin myös esittämään kantansa vaunuille aiheutuneista vahingoista ja vahingon laajuudesta. Lopulta asiantuntijan oli määrä tutkia ProRailin hallinnoima rautatieverkko ja rautatieinfrastruktuuri ja lausua siitä, olisiko onnettomuus voinut johtua – ja missä määrin – myös tästä infrastruktuurista.

24. ProRail valitti mainitusta määräyksestä hof van beroep te Brusseliin (cour d'appel de Bruxelles) ja vaati ensisijaisesti, että asiantuntijan nimeäminen todetaan perusteettomaksi, tai toissijaisesti, että belgialaisen asiantuntijan toimeksiantoa rajoitettaisiin vahinkojen toteamiseen siltä osin kuin toimeksianto olisi mahdollista toteuttaa Belgiassa, ja että joka tapauksessa määrättäisiin, että asiantuntija voi tehdä tutkimuksia Alankomaissa ainoastaan asetuksessa N:o 1206/2001 säädetyn menettelyn puitteissa.

25. Hof van beroep te Brussel hylkäsi valituksen 20.1.2010 sillä perusteella, ettei asetusta N:o 1206/2001 sovelleta tapaukseen, koska yhtäältä käsiteltävässä asiassa ei ollut kyse kummastakaan sen 1 artiklassa mainitusta tilanteesta ja koska toisaalta ProRailin väite, jonka mukaan asiantuntijalle voi antaa tehtäväksi tutkimuksen suorittamisen Alankomaissa ainoastaan kyseisen asetuksen nojalla, oli perusteeton.

26. ProRail teki hof van beroep te Brusselin ratkaisusta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja vetosi unionin oikeuden säännösten, erityisesti asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan sekä asetuksen N:o 44/2001 31 artiklan, rikkomiseen.

27. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklasta seuraa, että kun jäsenvaltion tuomioistuin haluaa vastaanottaa todisteita – esimerkiksi määrätä asiantuntijatutkimuksen suorittamisesta – välittömästi toisessa jäsenvaltiossa, tältä jälkimmäiseltä valtiolta on ennakolta pyydettävä lupa. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että ProRailin esittämät kassaatioperusteet perustuvat myös asetuksen N:o 44/2001 31 artiklan a contrario -tulkintaan, josta seuraisi, ettei tällaisella asian selvittämistoimella ole ekstraterritoriaalista vaikutusta, jos se jäsenvaltio, jossa toimi toteutettaisiin, ei ole antanut siihen lupaa. Lopulta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, mikä vaikutus käsiteltävässä asiassa on asetuksen N:o 44/2001 33 artiklan 1 kohdalla, jonka mukaan jäsenvaltiossa annettu tuomioistuinratkaisu tunnustetaan toisissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä.

28. Näissä olosuhteissa Hof van Cassatie päätti 30.6.2011 tehdyllä päätöksellä lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko asetuksen [N:o 1206/2001] 1 ja 17 artiklaa, kun huomioon otetaan muun muassa tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeuden alalla koskeva unionin lainsäädäntö sekä asetuksen [N:o 44/2001] 33 artiklan 1 kohdassa ilmaistu periaate, jonka mukaan jäsenvaltiossa annettu tuomioistuinratkaisu tunnustetaan toisissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä, tulkittava siten, että kun tuomioistuin määrää sellaisesta asiantuntijatutkimuksesta, joka on tarkoitus suorittaa osittain siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomioistuin toimii, mutta osittain myös toisessa jäsenvaltiossa, sen on käytettävä toimeksiannon jälkimmäisen osan välittömässä toteuttamisessa vain ja siis yksinomaan edellä mainitun asetuksen 17 artiklassa tarkoitettua menettelyä, vai siten, että kyseisen valtion nimeämälle asiantuntijalle voidaan myös asetuksen [N:o 1206/2001] säännöksiä soveltamatta antaa tehtäväksi tutkimus, joka on tarkoitus suorittaa osittain Euroopan unionin toisessa jäsenvaltiossa?”

29. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle ovat esittäneet yhtäältä ProRail, toisaalta Xpedys, DB Schenker ja SNCB yhdessä (jäljempänä Xpedys ym.), sekä Belgian, Tšekin, Saksan ja Portugalin hallitukset, Sveitsin valaliitto ja Euroopan komissio. Asiassa ei ole järjestetty suullista käsittelyä.

IV Arviointi

A *Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen*

30. Xpedys ym. väittävät, ettei ennakkoratkaisupyyntöä voida ottaa tutkittavaksi, sillä se on luonteeltaan täysin hypoteettinen eikä sillä ole merkitystä pääasiassa annettavan ratkaisun kannalta, koska asetusta N:o 1206/2001 ei sovelleta käsiteltävässä asiassa.

31. Väitteensä tueksi Xpedys ym. vetoavat neljään perusteeseen. Ensimmäinen niistä perustuu siihen, että aloite rajat ylittävän asiantuntijatutkimuksen tekemiseen oli tässä asiassa peräisin yhdeltä oikeudenkäynnin asianosaiselta eikä tuomioistuimelta, kun taas asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan sanamuodon mukaan tämän aloitteen on tultava pyynnön esittävän jäsenvaltion ”tuomioistuimelta”. Toinen peruste perustuu siihen, että välitoimimenettelystä päättävältä tuomioistuimelta on ainoastaan vaadittu asiantuntijan nimeämistä, kun taas mainitun asetuksen näissä artikloissa ja johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa vaaditaan, että todisteiden vastaanottamisen on oltava tarpeen pääasian ratkaisun kannalta. Kolmannessa perusteessa tukeudutaan päätelmään, jonka mukaan tätä asetusta ei voida soveltaa, kun – kuten käsiteltävässä asiassa – kyse ei ole julkisen vallan käyttämisestä toisen jäsenvaltion alueella eikä asiantuntijan toimeksiannon toteuttamiseen siis tarvita tämän jälkimmäisen jäsenvaltion lupaa. Neljännen perusteen mukaan asetuksen N:o 1206/2001 soveltaminen pääasiassa pitkittäisi menettelyn kestoa, mikä olisi täysin vastoin asetuksen johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa esitettyjä tavoitteita eli todisteiden vastaanottamisen yksinkertaistamista ja nopeuttamista.

32. Katson, että kaksi viimeistä perustetta viittaavat pohdintoihin, jotka eivät liity kysymykseen siitä, voidaanko ennakkoratkaisupyyntö mahdollisesti ottaa tutkittavaksi, ja kuuluvat pikemminkin käsiteltävän asian asiakysymykseen.

33. Kahden ensimmäisen Xpedys ym:iden esittämän perusteen osalta muistutan, että vakiintuneen oikeuskäytännön [5] mukaan ennakkoratkaisumenettelyssä kansallisella tuomioistuimella on kunkin asian erityispiirteiden perusteella parhaat edellytykset harkita, onko ennakkoratkaisupyyntö tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksellä merkitystä asian kannalta. Kun esitetty ennakkoratkaisukysymys koskee unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus ratkaista se, ellei ole ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkinnalla ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että sen käsiteltäväksi saatettu ongelma on luonteeltaan täysin hypoteettinen.

34. Tästä ei kuitenkaan mielestäni ole kyse käsiteltävässä asiassa. Ennakkoratkaisupyynnössä perustellaan riittävällä tavalla sitä, miten asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan tulkinta voi osoittautua hyödylliseksi pääasian ratkaisun kannalta, koska unionin tuomioistuimen tuleva tuomio selventäisi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, onko sen asiantuntijatutkimuksen, jolla on tarkoitus selvittää pääasiassa kyseessä olevan rautatieonnettomuuden syy ja siitä aiheutuneiden vahinkojen laajuus, Alankomaissa suoritettava osa toteutettava soveltamalla belgialaisia prosessisääntöjä vai asetusta N:o 1206/2001.

5 — Ks. mm. yhdistetyt asiat C-65/09 ja C-87/09, Gebr. Weber ja Putz, tuomio 16.6.2011 (Kok., s. I-5257, 35 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja asia C-84/11, Susisalo ym., tuomio 21.6.2012, 16 ja 17 kohta.

35. Lisään vielä, että mielestäni asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklassa ei millään tavoin edellytetä, että pyynnön esittäneen jäsenvaltion tuomioistuin, joka määrää todisteiden vastaanottamisesta, olisi tehnyt todisteiden vastaanottamista välittömästi toisessa jäsenvaltiossa koskevan päätöksen viran puolesta. Näissä säännöksissä ei suljeta pois sitä, että oikeudenkäynnin asianosaiset ovat voineet alun perin vaatia todisteiden vastaanottamista tältä tuomioistuimelta, kuten käytännössä yleensä tapahtuukin, kun yhdellä asianosaisella on osoittaakseen vaatimuksensa perustelluiksi intressi näyttää toteen sellaisia tosiseikkoja, jotka toinen asianosainen kiistää.

36. Lisäksi katson, ettei merkitystä ole sillä, että todisteiden vastaanottamisesta tehtyä päätöstä ei ole tehty asiakysymystä koskevassa oikeudenkäynnissä vaan välitoimimenettelyssä, jonka ainoana kohteena on asiantuntijan nimeäminen. Asetuksen N:o 1206/2001 1 artiklan 2 kohdassa edellytetään yksinomaan, että todisteet, joiden vastaanottamiseen pyritään, on ”tarkoitettu käytettäviksi aloitetussa tai aiotussa oikeudenkäynnissä”. Kuten komissio toteaa aivan oikein käsikirjassaan, tähän jälkimmäiseen ilmaisuun sisältyy todisteiden vastaanottaminen ennen sen asiakysymystä koskevan oikeudenkäynnin mahdollista aloittamista, jossa todisteita todellisuudessa käytetään, muun muassa silloin, kun on tarpeen hankkia sellaisia todisteita, jotka eivät välttämättä ole myöhemmin käytettävissä.[6] Koska pääasiassa kyseessä olevan toimenpiteen kaltainen, rajat ylittävä ja tulevaisuutta koskeva asian selvittämistoimi[7] kuuluu asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisalaan, ennakkoratkaisupyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi.

B *Asiakysymys*

1. Asetuksen N:o 44/2001 säännösten vaikutuksettomuus

37. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää ennakkoratkaisukysymyksensä sanamuodon mukaan asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan tulkintaa. Se viittaa kuitenkin myös asetuksen N:o 44/2001 säännöksiin ja erityisesti sen 33 artiklan 1 kohdassa esitettyyn periaatteeseen, jonka mukaan eri jäsenvaltioiden tuomioistuinten yksityis- ja kauppaoikeudellisissa asioissa antamat ratkaisut tunnustetaan vastavuoroisesti ja ilman erityistä menettelyä.[8] Kansallinen tuomioistuin kysyy siten unionin tuomioistuimelta, onko näitä kahta ensiksi mainittua artiklaa tulkittava ”muun muassa” asetuksen N:o 44/2001 säännökset ja mainittu periaate huomioon ottaen.

38. Ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä käy ilmi, että alun perin asetuksen N:o 1206/2001 ja asetuksen N:o 44/2001 on yhdistänyt toisiinsa ProRail, jonka valituksessa vedotaan Hof van Cassatien mukaan asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan rikkomisen lisäksi myös asetuksen N:o 44/2001 31 artiklan rikkomiseen; tässä 31 artiklassa säädetään, että väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia voidaan pyytää jäsenvaltion tuomioistuimilta myös silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian. On ilmeistä, että ProRail pyrkii johtamaan viimeksi mainitusta artiklasta tulkinnan, jonka mukaan toimivalta asiantuntijatutkimuksen määräämiseen kuuluu yksinomaan sen paikan tuomioistuimelle, jossa se on tarkoitus suorittaa, ja jonka mukaan a contrario tällaisella toimenpiteellä ei ole ekstraterritoriaalista vaikutusta, jos siihen ei ole saatu lupaa siltä jäsenvaltiolta, jossa se on tarkoitus toteuttaa.

6 — Todisteiden vastaanottamisesta annetun asetuksen soveltamista varten laaditun käsikirjan (jäljempänä käsikirja; asiakirjaan voi tutustua internetsivulla osoitteessa http://ec.europa.eu/civiljustice/evidence/evidence_ec_guide_fi.pdf), jonka ovat laatineet komission yksiköt yhteistyössä siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa, 10 kohta.

7 — Unionin tuomioistuin on jo käsitellyt tällaisia toimenpiteitä koskevia ennakkoratkaisupyyntöjä. Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 Brysselissä allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Brysselin yleissopimus) 24 artiklan osalta ks. asia C-104/03, St. Paul Dairy, tuomio 28.4.2005 (Kok., s. I-3481, 13 kohta) sekä julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin ratkaisuehdotus tässä asiassa (erityisesti 32 kohta, joka koskee jäsenvaltioiden lainsäädännöissä tällaisille toimenpiteille mahdollisesti asetettuja tavoitteita). Asetuksen N:o 1206/2001 osalta ks. julkisasiamies Kokottin esittämä ratkaisuehdotus asiassa C-175/06, Tedesco, jossa annettiin 27.9.2007 asian rekisteristä poistamista koskeva määräys (Kok., s. I-7929, erityisesti 76 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

8 — Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan, että ”keskinäinen luottamus lainkäyttöön edellyttää, että jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan ilman erityistä menettelyä paitsi, jos riidan kohteena on kysymys tuomion tunnustamisesta”.

39. Sveitsin valaliitto, jota unionin tuomioistuimen mahdollinen asetuksen N:o 44/2001 tulkinta koskee siksi, että asetuksen säännökset ja niin kutsutun Luganon yleissopimuksen [9] määräykset ovat samankaltaiset, on ottanut kantaa ainoastaan tähän asiaan. Sveitsin valaliitto väittää, että toimenpide, jolla tuomioistuin antaa asiantuntijalle tehtäväksi suorittaa tutkimuksen toisen jäsenvaltion alueella, ei ole asetuksen N:o 44/2001 31 artiklassa tarkoitettu väliaikainen toimenpide tai turvaamistoimi, koska tällaisella toimenpiteellä ei voi olla ekstraterritoriaalisia vaikutuksia, eikä myöskään tuomioistuinratkaisu, joka voitaisiin saman asetuksen 32 artiklassa tarkoitetulla tavalla tunnustaa tai panna täytäntöön. [10]

40. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei kuitenkaan ole nimenomaisesti maininnut kumpaakaan näistä artikloista esittämässään ennakkoratkaisukysymyksessä eikä sen tueksi esittämissään perusteluissa, katson, ettei unionin tuomioistuimen ole vakiintuneen oikeuskäytännön [11] mukaisesti tarpeen lausua näistä seikoista.

41. Asetuksen N:o 44/2001 33 artiklan 1 kohdan, joka on ainoa ennakkoratkaisukysymyksessä mainittu tämän asetuksen säännös, osalta katson samoin kuin pääasian asianosaiset ja unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneet jäsenvaltioiden hallitukset, ettei tämä säännös tarjoa tarkoituksenmukaisia näkökohtia asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan tulkinnalle käsiteltävässä asiassa.

42. Käsiteltävän asian problematiikka liittyy nimittäin yksinomaan asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisalaan ja sen soveltamista koskeviin yksityiskohtaisiin sääntöihin eikä asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan ja sen soveltamisalaa koskeviin yksityiskohtaisiin sääntöihin. Koska ensin mainittu säädös on toiseen verrattuna lex posterior [12] ja myös oikeusapuun liittyvä lex specialis todisteiden vastaanottamisen erityisalalla, ei mielestäni ole tarpeen tulkita asetusta N:o 1206/2001 asetuksen N:o 44/2001 valossa. [13]

9 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehty yleissopimus, joka allekirjoitettiin 16.9.1988 Luganossa (EYVL L 319, s. 9), sellaisena kuin se on muutettuna 30.10.2007 Luganossa allekirjoitetulla yleissopimuksella (ks. viimeksi mainitun allekirjoittamisesta Euroopan yhteisön puolesta 15.10.2007 tehty neuvoston päätös 2007/712/EY (EUVL L 339, s. 1)), joka on tullut voimaan 1.5.2011 ja joka sitoo Euroopan yhteisöä, Tanskan kuningaskuntaa, Islannin tasavaltaa, Norjan kuningaskuntaa ja Sveitsin valaliittoa.

10 — Tältä osin Sveitsin valaliitto tukeutuu analogisesti P. Schlosserin selvitykseen, joka koskee Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä edellä mainittuun Brysselin yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan 9.10.1978 tehtyä yleissopimusta (EYVL 1979, C 59, s. 71, ks. erityisesti 187 kohta), koska tämän yleissopimuksen 25 artikla vastaa edellä mainittua 32 artiklaa.

11 — Ks. mm. asia C-183/95, Affish, tuomio 17.7.1997 (Kok., s. I-4315, 24 kohta) ja asia C-141/99, AMID, tuomio 14.12.2000 (Kok., s. I-11619, 18 kohta).

12 — Em. asiassa St. Paul Dairy esittämänsä ratkaisuehdotuksen 61 kohdassa julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomer toteaa, että kun on kyse siitä, voidaanko asetusta N:o 44/2001 mahdollisesti täydentävästi edelleen soveltaa, uusi asetus (N:o 1206/2001) on siihen nähden ensisijainen sen periaatteen perusteella, jonka mukaan myöhempi laki syrjäyttää aiemman (lex posteriori derogat priori).

13 — Ks. analogisesti Euroopan parlamentin pyynnöstä toteutettu tutkimus ”Interprétation de l’exception d’ordre public telle que prévue par les instruments du droit international privé et du droit procédural de l’Union européenne”, Bryssel, 2011, jonka mukaan ”oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public) koskevien säännösten tulkinnassa on selvästi taipumus viitata ristiin eri säädöksiin. – – Tulkinnan soveltaminen ristiin edellyttää kuitenkin aina taustalla olevien tosiasioita koskevien ja oikeudellisten olosuhteiden samanlaisuutta”, ja näin ei ole asetusten N:o 44/2001 ja N:o 1206/2001 kohdalla (tutkimukseen voi tutustua internetsivulla seuraavassa osoitteessa: http://www.europarl.europa.eu/studies, asiakirja 453.189, s. 14 ja 137).

2. Asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan tulkinta

43. Totean aivan aluksi, että on kiistatonta, että asiantuntijatutkimuksen kaltainen asian selvittämistoimi kuuluu asetuksen N:o 1206/2001 asialliseen soveltamisalaan, vaikka sellaisen todisteen, joka voidaan vastaanottaa mainitun asetuksen nojalla,[14] määritelmää ei ole otettu asetukseen.[15] Tämä käy selvästi ilmi asetuksen 17 artiklan 3 kohdasta, jonka mukaan pyynnön esittänyt tuomioistuin voi vastaanottaa todisteet välittömästi toisessa jäsenvaltiossa, ja sitä voi edustaa kuka tahansa muu henkilö, ”esimerkiksi asiantuntija”,[16] joka on nimetty kyseisen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

44. Käsiteltävässä asiassa on kysymys siitä, seuraako asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklasta yhdessä luettuina, että kun jäsenvaltio pyrkii vastaanottamaan todisteita – kuten antamaan asiantuntijalle toimeksiannon suorittaa tutkimus välittömästi toisen jäsenvaltion alueella – sen on välttämättä pyydettävä ennakolta lupaa tältä jälkimmäiseltä valtiolta mainitun 17 artiklan mukaisesti, vai voiko jäsenvaltio määrätä tällaisesta asiantuntijatutkimuksesta oikeuspaikan kansallisten prosessisääntöjen mukaisesti.[17]

45. Huomautuksia esittäneiden tahojen, jotka ovat ottaneet kantaa tähän kysymykseen, näkemykset vaihtelevat. ProRail ja niiden jäsenvaltioiden hallitukset, jotka ovat unionin tuomioistuimessa väliintulijoina, katsovat, että on sovellettava yksinomaan asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklaa, kun taas Xpedys ym. ja komissio väittävät, että tietyissä tapauksissa on oltava mahdollisuus vastaanottaa todisteita välittömästi myös muilla tavoin.

46. Korostan, että tässä asiassa heränneet kysymykset ja ne kysymykset, jotka on saatettu unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi asiassa Lippens ym.,[18] jossa olen myös antanut ratkaisuehdotuksen, ovat lähellä toisiaan mutta eivät samoja. Vaikka myös mainitussa asiassa on kyse asetuksen N:o 1206/2001 säännösten tulkinnasta ja erityisesti siitä, onko näiden kahden asetuksessa säädetyn yhteistyömekanismin – välittömän ja välillisen – soveltaminen pakollista vai ei, ongelmat ovat hiukan erilaisia. Mainitussa asiassa Lippens ym. pääasia koski nimittäin tilannetta, jossa jäsenvaltion tuomioistuin oli määrännyt kuultavaksi toisessa jäsenvaltiossa asuvia todistajia, jotka oli kutsuttu saapumaan henkilökohtaisesti kyseiseen tuomioistuimeen. Sitä vastoin asiantuntijatutkimus, joka on tarkoitus suorittaa toisessa jäsenvaltiossa, kuten käsiteltävässä asiassa, voi edellyttää pidemmälle menevää puuttumista tämän valtion alueella. Sitä, onko asetusta N:o 1206/2001 sovellettava järjestelmällisesti vai ei, koskevien perustelujen on kuitenkin mielestäni oltava samoja riippumatta siitä, minkälaisesta todisteiden vastaanottamisesta on kyse.

47. Tällä alalla pohjimmainen periaate on jäsenvaltioiden alueellisen suvereniteetin periaate, kuten olen jo todennut edellä mainitussa asiassa Lippens ym. esittämässäni ratkaisuehdotuksessa.[19] Julkisen vallan käyttäminen on perinteisesti luonteeltaan alueellista. Sitä ei lähtökohtaisesti voi käyttää sen jäsenvaltion ulkopuolella, jonka tuomioistuin tai muu kansallinen viranomainen on kyseessä, ilman paikallisen ”ylimmän vallan” suostumusta eli sen toisen jäsenvaltion, jonka alueella julkista valtaa on tarkoitus käyttää, viranomaisten suostumusta.

14 — Em. käsikirjassaan komissio toteaa, että tämä käsite ”sisältää esimerkiksi todistajien kuulemisen tosiseikoista, asianosaisten ja asiantuntijoiden kuulemisen, asiakirjojen esittämisen, asian oikeellisuuden ja tosiseikkojen toteamisen – –” (8 kohta sekä asiantuntijatutkimuksista 17, 37 ja 55 kohta).

15 — Asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisesta 5.12.2007 neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle laaditun komission kertomuksen (KOM(2007) 769 lopullinen) mukaan määritelmän puuttuminen aiheuttaa käytännön ongelmia erityisesti asiantuntijatutkimusten osalta (2.9 kohta).

16 — Ks. myös asetuksen N:o 1206/2001 12 artiklan 2 kohta, joka koskee puolestaan todisteiden välillisen vastaanottamisen mekanismia.

17 — Muistutan, että pääasiassa belgialainen tuomioistuin on määrännyt asiantuntijatutkimuksen, joka oli tarkoitus suorittaa pääosin Alankomaiden alueella, Belgian oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lain (code judiciaire) 962 §:n nojalla; tässä säädetään, että ”tuomioistuin voi käsiteltävänään olevan riita-asian ratkaisemiseksi tai kun riita-asia objektiivisesti ja tosiasiallisesti uhkaa syntyä, antaa asiantuntijoiden tehtäväksi esittää selvityksen tai antaa teknisen lausunnon”.

18 — Asia C-170/11, tuomio 6.9.2012.

19 — Ks. kyseisen ratkaisuehdotuksen 54 kohta ja sen alaviitteessä 40 luetellut lähteet.

48. Asetuksella N:o 1206/2001 pyritään ehkäisemään tätä toimivallan lokeroitumista unionissa helpottamalla todisteiden vastaanottamiseen osallistuvien henkilöiden liikkumista ja tätä kautta todisteiden siirtämistä jäsenvaltiosta toiseen vastavuoroisen luottamuksen pohjalta. Erityisesti on käynyt ilmi, että näiden puitteiden ulkopuolella toisessa jäsenvaltiossa tehtävän asiantuntijatutkimuksen toteuttaminen saattaisi kilpistyä siihen, että tietyissä kansallisissa lainsäädännöissä rajoitetaan pyynnön esittäneen tuomioistuimen jäsenen tai edustajan aktiivista osallistumista. [20]

49. Kun otetaan huomioon tämän asetuksen kaksi pääasiasiallista tavoitetta eli ensinnäkin jäsenvaltioiden välisen yhteistyön yksinkertaistaminen ja toiseksi todisteiden vastaanottamisen nopeuttaminen, [21] katson, että kun todisteiden vastaanottamisesta määräävän tuomioistuimen ei ole tosiasiallisesti välttämätöntä hyödyntää toisen jäsenvaltion tuomioistuimia todisteiden vastaanottamiseksi, sen ei ole pakko käyttää kumpaakaan mainitussa asetuksessa säädetystä kahdesta yksinkertaistetun oikeusavun mekanismista. [22]

50. Niiden kahden asetuksen N:o 1206/2001 artiklan, joiden tulkintaa ennakkoratkaisukysymyksen esittänyt tuomioistuin pyytää, tämänhetkisen sanamuodon perusteella ei mielestäni voida kyseenalaista tätä näkökantaa. Asetuksen 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa todetaan, että vain asioissa, ”*joissa* jäsenvaltion tuomioistuin – – *pyytää* saada ottaa vastaan todisteita suoraan toisessa jäsenvaltiossa”, [23] on sovellettava tämän asetuksen merkityksellisiä säännöksiä eli asetuksen 17 artiklan säännöksiä. [24] Kyseisessä artiklassa säädetään, että ennen kuin pyynnön esittänyt tuomioistuin tässä yhteydessä välittömästi vastaanottaa todisteet, sen on esitettävä pyyntö sen jäsenvaltion, jossa todisteet on tarkoitus vastaanottaa, keskuselimelle tai toimivaltaiselle viranomaiselle. [25] Jos tuomioistuin sitä vastoin ei aio käyttää tätä oikeudellisen yhteistyön menetelmää, koska se katsoo, ettei paikallisten viranomaisten apu ole välttämätöntä sen järjestämän todisteiden vastaanottamisen onnistumiseksi, sillä ei ole velvollisuutta noudattaa asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädettyjä muodollisuuksia.

51. Asetuksen N:o 1206/2001 valmisteluasiakirjoista käy ilmi, että Saksan liittotasavallan laatimassa säädösehdotuksessa [26] suunniteltiin alun perin, että välittömästi toisessa jäsenvaltiossa suoritettaviin asiantuntijatutkimuksiin sovellettaisiin erityistä menettelyä. Ehdotuksen 1 artiklan 3 kohdan mukaan asiantuntija olisi voinut suorittaa tutkimuksia toisessa jäsenvaltiossa ilman tämän jäsenvaltion lupaa ja jopa ilman, että todisteiden vastaanottamisesta päättäneen tuomioistuimen olisi täytynyt tehdä tälle

20 — Italiassa, Luxemburgissa ja Ruotsissa tällainen aktiivinen osallistuminen on suljettu kokonaan pois, kuten käy ilmi neuvoston 28.7.2000 päivätystä muistiosta, jossa tehtiin yhteenveto jäsenvaltioiden edustajien antamista vastauksista kyselyyn, joka koski mahdollista unionin säädöstä, jolla pyrittäisiin parantamaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten välistä yhteistyötä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa (10651/00 JUSTCIV 85, s. 10, 9 kohta).

21 — Näin muistutetaan em. komission 5.12.2007 päivätyssä kertomuksessa (KOM(2007) 769 lopullinen). Ks. myös asetuksen N:o 1206/2001 johdanto-osan toinen perustelukappale.

22 — Näitä kahta oikeusavun menetelmää koskevasta selonteosta ks. erityisesti em. asiassa Lippens ym. esittämäni ratkaisuehdotuksen 32 kohta.

23 — Kursivointi tässä.

24 — Nämä säännökset mainitaan asetuksen N:o 1206/2001 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa.

25 — Keskuselimen ja toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ks. asetuksen N:o 1206/2001 3 artiklan 1 ja 3 kohta.

26 — Saksan liittotasavallan aloite neuvoston asetuksen antamiseksi todisteiden vastaanottamista koskevasta jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (EYVL 2000, C 314, s. 1).

toiselle jäsenvaltiolle ilmoitus.[27] Huolimatta parlamentin yhtenevästä kertomuksesta[28] sekä talous- ja sosiaalikomitean lausunnosta[29] ja parlamentin myöhemmästä lausunnosta,[30] jotka olivat myös yhdenmukaisia ehdotuksen kanssa, tämä säännös poistettiin neuvoston 28.5.2001 antamasta lopullisesta versiosta.[31]

52. Vastoin tiettyjen huomautuksia esittäneiden tahojen väitteitä nämä asetuksen N:o 1206/2001 syntyhistoriaan liittyvät seikat eivät kyseenalaista sitä arviota, johon ehdotan unionin tuomioistuimen päätyvän. Vaikka unionin lainsäätäjä ei olekaan lopulta päätynyt alun perin ehdotettuun lähestymistapaan, ei ole mitenkään mahdotonta, että asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisalan ulkopuolelle voisivat kuitenkin jäädä tietyt toisessa jäsenvaltiossa suoritettavat asiantuntijatutkimukset, nimittäin sellaiset tutkimukset, joissa asiantuntija on nimetty toteuttamaan toimeksianto, jonka täyttäminen kaikilta osin ei edellytä paikallisten tuomioistuinten apuun turvautumista.

53. Arvioni kanssa ei ole ristiriidassa myöskään unionin tuomioistuimen aikaisempi oikeuskäytäntö. Huomautan, että asiassa St. Paul Dairy annettuun tuomioon[32] vetoaa ProRail, jonka mukaan tässä tuomiossa ilmaistaan velvollisuus soveltaa asetusta N:o 1206/2001 ”todisteen vastaanottamiseen (tässä asiassa todistajaa kuulemalla ja paikan päälle tulemalla)”. Tuomion tällainen tulkinta on kuitenkin mielestäni virheellinen, kuten olen jo osoittanut asiassa Lippens ym. esittämässäni ratkaisuehdotuksessa.[33]

54. On totta, että asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädetty välitön menettely voidaan toteuttaa ainoastaan vapaaehtoiselta pohjalta[34] toisin kuin välillinen menettely, jossa voidaan tämän asetuksen 13 artiklan mukaisesti käyttää myös pakkokeinoja. Tästä huolimatta henkilöt, joita asiantuntijatutkimus koskee, voivat suostua kyseiseen toimenpiteeseen vapaaehtoisesti ja tehdä yhteistyötä asiantuntijan kanssa, mikä ei tosin selvästikään ole ProRailin tilanne pääasiassa.

55. Ratkaiseva kriteeri sen määrittämisessä, milloin jäsenvaltion tuomioistuimen on välttämätöntä soveltaa asetusta N:o 1206/2001, riippuu mielestäni kyseisen tuomioistuimen tarpeesta siihen, että oikeudenkäynnin asianosaisten sijaan sen toisen jäsenvaltion, jossa asiantuntijatutkimus on tarkoitus suorittaa, julkisen vallan käyttäjät myötävaikuttavat asiassa.

56. Katson siten, että on tehtävä ero sen mukaan, edellyttääkö jäsenvaltion tuomioistuimen nimeämän asiantuntijan toimeksianto tämän tuomioistuimen tapauskohtaisen arvioinnin mukaan julkisen vallan käyttämistä toisessa jäsenvaltiossa vai ei.

57. Jos asiantuntijalle on annettu tehtäväksi suorittaa tarkastuksia ja tehdä teknisiä päätelmiä kaikille avoimin keinoin, koska ne koskevat asioita, tietoja tai paikkoja, joihin yleisöllä on pääsy, ei mielestäni ole välttämätöntä, että tällainen todisteiden vastaanottaminen toteutetaan asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen. Toimet, joissa ei puututa sen jäsenvaltion

27 — ”Todisteiden vastaanottamista ei yleensä pidä pyytää, jos jäsenvaltion tuomioistuin antaa asiantuntijan suorittaa tutkimuksia toisessa jäsenvaltiossa. Tällöin tämän jäsenvaltion tuomioistuin voi nimetä asiantuntijan ilman, että toiselta jäsenvaltiolta on saatava lupa tai sille on annettava ilmoitus etukäteen.”

28 — Toisin kuin muita säännöksiä tätä säännöstä ei ehdotettu muutettavaksi parlamentin 27.2.2001 päivätyssä kertomuksessa, joka koskee mainittua Saksan ehdotusta ja jonka perusteluissa todetaan ainoastaan, että tässä ”1 artiklan 3 kohdassa säädetään, ettei asetusta sovelleta, mikäli jäsenvaltion tuomioistuimen tarkoituksena on, että asiantuntija suorittaa tutkimuksia toisessa jäsenvaltiossa. Tässä tapauksessa tuomioistuin voi suoraan nimetä asiantuntijan ilman, että mitään lupaa tarvittaisiin” (lopullinen istuntoasiakirja 298.394, A5-0073/2001, s. 10, 1.3.1 kohta).

29 — Talous- ja sosiaalikomitean 11.5.2001 julkaistu lausunto (EYVL C 139, s. 10).

30 — Parlamentin yhdessä käsittelyssä annettu lausunto, hyväksytty 14.3.2001 (A5-0073/2001, EYVL C 343, s. 184).

31 — Neuvosto oli suunnitellut tätä muutosta jo 16.3.2001 julkaistussa tarkistetussa asetusluonnoksessa ilman, että poistamisen syitä olisi selitetty (6850/01 JUSTCIV 28, s. 7).

32 — Mainittu edellä.

33 — Ks. em. ratkaisuehdotuksen 36 kohta.

34 — Kyseisen 17 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

suvereniteettiin, jossa todisteet on tarkoitus hankkia, ja jotka eivät siten edellytä paikallisten tuomioistuinten apua, voivat nimittäin jäädä asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisalan ulkopuolelle. Mielestäni tässä tapauksessa 17 artiklassa säädettyä yhteistyömekanismia on yksinkertaisesti mahdollista käyttää. Jos asiantuntijatutkimuksesta määräävä tuomioistuin arvioi, että kyseisen mekanismin käyttäminen on järkevämpää kuin kansallisiin menettelysääntöihin turvautuminen, se voi käyttää sitä, mutta sillä ei ole tähän velvollisuutta, ja se voi luopua käyttämästä sitä, kun se ei enää tarvitse sen jäsenvaltion, jonka alueella toimeksianto on tarkoitus toteuttaa, yhteistyötä ja pakkokeinojen käytön mahdollistavaa valtaa.

58. Komissio on myös unionin tuomioistuimelle toimittamissaan huomautuksissa selvästi sillä kannalla, että asetuksella N:o 1206/2001 ei ole tarkoitus lähtökohtaisesti sulkea pois tiettyjä todisteiden vastaanottamisen muotoja tai menettelytapoja tai velvoittaa tällaisten käyttämiseen. Komissio päättelee aivan oikein, että jäsenvaltion tuomioistuimella on oltava oikeus määrätä asiantuntijatutkimuksen suorittamisesta toisessa jäsenvaltiossa tämän asetuksen 17 artiklassa säädettyä menettelyä noudattamatta eli toisen jäsenvaltion viranomaisten apua pyytämättä ”sillä edellytyksellä”, ettei asiantuntijatutkimuksen tämän osan toteuttaminen edellytä sen jäsenvaltion, jossa se on tarkoitus suorittaa, viranomaisten myötävaikutusta.

59. Jos asiantuntijan sitä vastoin on toimeksiantonsa suorittaakseen saatava tutustua sellaisiin kohteisiin tai tietoihin tai päästävä sellaisiin paikkoihin, jotka eivät ole julkisia, hänen on hankittava apua toisen jäsenvaltion viranomaisilta. Tällaisessa tapauksessa, kun kyse on tuomiovallan käyttämisestä ulkoisin vaikutuksin eli toisen jäsenvaltion alueella, asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädettyä välitöntä menettelyä [35] on välttämättä sovellettava, jotta yhteistyö pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kanssa ja sen toimivallan hyödyntäminen olisivat mahdollista. [36]

60. Tämä vaikuttaisi mielestäni olevan tilanne pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa. Pääsy rautatieverkon laitteisiin, jota on varmasti rajoitettu lainsäädännöllisillä, hallinnollisilla tai muilla säännöksillä muun muassa liikenteen ohjaukseen ja erityisesti turvallisuuteen liittyvistä syistä, edellyttää nimittäin julkisen vallan käyttöä. Vaikka ProRaililla on kyseessä olevan infrastruktuurin hallinnoijana oikeus päättää verkon käyttämisestä, kyseisen yksityisoikeudellisen yhtiön mahdollinen suostumus [37] ei riitä, kun otetaan huomioon tällaisen toimeksiannon edellyttämien toimien julkinen luonne. Koska Belgian tuomioistuinten on siis käsitykseni mukaan tarpeen kääntyä Alankomaiden tuomioistuinten puoleen, jotta asiantuntijan toimeksianto voitaisiin toteuttaa välittömästi Alankomaiden kuningaskunnan alueella, katson, että asetuksen N:o 1206/2001 17 artiklassa säädettyä yhteistyömekanismia olisi pitänyt tässä tapauksessa käyttää. [38]

35 — Pyynnön esittänyt tuomioistuin voi vaihtoehtoisesti valita asetuksen N:o 1206/2001 10 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa säädetyn välillisen menettelyn, jos se ei halua ehdottomasti vastaanottaa todisteita itse.

36 — Komission pyynnöstä asetuksen N:o 1206/2001 soveltamisesta vuonna 2007 tehdyn tutkimuksen (johon voi tutustua internetissä englanniksi osoitteessa http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/final_report_ec_1206_2001_a_09032007.pdf) mukaan on niin, että vaikka asetuksen 17 artiklan 3 kohdan perusteella on mahdollista nimetä asiantuntija edustamaan pyynnön esittänyttä tuomioistuinta, ”when it comes to determining who can take evidence it should be borne in mind that in those cases where the presence of a judge is required, if the judge of the requesting State does not agree to travel to the other Member State, he will need to ask for the foreign court’s help” (s. 88, 4.1.10.2 kohta).

37 — Asianomainen voisi antaa suostumuksensa siinä pelossa, että jos suostumusta ei anneta, pääasiaa asiakysymyksen osalta käsittelevä belgialainen tuomioistuin tekisi kielteisiä päätelmiä siitä, että asianosainen on kieltäytynyt yhteistyöstä. Ks. analogisesti em. asiassa Lippens ym. esittämäni ratkaisuehdotuksen 64 kohta.

38 — Näin on sitä suuremmalla syyllä, koska on olemassa riski siitä, että ne tutkimukset, jotka asiantuntija suorittaa yksityisoikeudellisen oikeudenkäynnin yhteydessä, kuten käsiteltävässä asiassa, ja ne vakavien onnettomuuksien ja vakavien vaaratilanteiden yhteydessä suoritettavat tutkimukset, jotka erityinen elin suorittaa yhteisön rautateiden turvallisuudesta sekä rautatieyritysten toimiluvista annetun neuvoston direktiivin 95/18/EY ja rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta annetun direktiivin 2001/14/EY muuttamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/49/EY (rautatieturvallisuusdirektiivi) (EUVL L 164, s. 44) 19–24 artiklan – erityisesti 20 artiklan 2 kohdan a alakohdan – ja liitteen V nojalla, voivat olla päällekkäiset.

61. Siitä, että asetuksen N:o 1206/2001 17 artikla menettäisi tehokkaan vaikutuksensa, ei ole vaaraa, jos unionin tuomioistuin päätyy ehdottamaani tulkintaan. Totean, että ProRail väittää, ettei asetuksen antamisesta olisi ollut mitään hyötyä, jos se ei sido jäsenvaltioita. Katson kuitenkin, että näin muotoiltuna ongelma vääristyy. Asetus N:o 1206/2001 on kyllä velvoittava mutta vain niillä aloilla, jotka kuuluvat sen soveltamisalaan; käsitykseni mukaan asetusta sovelletaan ainoastaan niissä tapauksissa, joissa toisen jäsenvaltion viranomaisten myötävaikutus on tosiasiallisesti välttämätöntä todisteiden vastaanottamisen mahdollistamiseksi tai helpottamiseksi ja joissa jäsenvaltion tuomioistuin siis pyytää yhteistyötä.

62. Mielestäni olisi virheellistä ja jopa järjetöntä katsoa ProRailin väittämällä tavalla, että asetuksen N:o 1206/2001 tultua voimaan ei olisi enää mahdollista nimetä asiantuntijoita, joille annettaisiin tehtäväksi suorittaa tutkimuksia ulkomailla, soveltamatta järjestelmällisesti asetuksessa säädettyjä mekanismeja. Asetuksella N:o 1206/2001 ei nimittäin ole tarkoitus rajoittaa todisteiden vastaanottamiseen liittyviä kansallisten tuomioistuinten toimintamahdollisuuksia sulkemalla muut todisteiden vastaanottamiskeinot pois, vaan sillä on päinvastoin tarkoitus vahvistaa näitä mahdollisuuksia luomalla sellainen vaihtoehto, joka helpottaa tuomioistuinten välistä yhteistyötä tarpeen vaatiessa eli silloin, kun asiaa käsittelevä tuomioistuin arvioi, että asetuksen tarjoamat keinot ovat tehokkaimpia.

63. Tällainen vaihtoehto seuraa erityisesti siitä, että asetuksen N:o 1206/2001 21 artiklan 2 kohdan [39] mukaan kansainvälisiä sopimuksia voidaan edelleen soveltaa jäsenvaltioiden välillä, jos ne mahdollistavat todisteiden ”edelleen” tehokkaamman vastaanottamisen kuin asetuksessa säädetyt mekanismit, sillä edellytyksellä, etteivät ne ole ristiriidassa asetuksen säännösten kanssa, kuten olen jo todennut edellä mainitussa asiassa Lippens ym. esittämässäni ratkaisuehdotuksessa.

64. Lisään vielä, että tällainen asetuksen N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklan tulkintaa koskeva funktionaalinen lähestymistapa on yhdenmukainen myöhemmässä säädöksessä omaksutun käsityksen kanssa; eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetun asetuksen (EY) N:o 861/2007 [40] 9 artiklassa säädetään nimittäin, että asiaa käsittelevä tuomioistuin päättää todisteiden vastaanottamistavoista ja tarvittavan todistelun laajuudesta sallittuja todisteita koskevien sääntöjen mukaisesti ja että tältä osin sen on käytettävä yksinkertaisinta ja edullisinta todisteiden vastaanottamismekanismia. Mielestäni samoin on oltava asetuksen N:o 1206/2001 soveltamista koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen osalta.

V Ratkaisuehdotus

65. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hof van Cassatien esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28.5.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 1 ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltion tuomioistuin määrää todisteiden vastaanottamisen tehtäväksi asiantuntijalle, jonka toimeksianto on tarkoitus toteuttaa osittain sen jäsenvaltion alueella, jonka tuomioistuin on kyseessä, ja osittain toisessa jäsenvaltiossa, kyseinen tuomioistuin voi toimeksiannon jälkimmäisen osan välitöntä toteuttamista varten nimetä asiantuntijan joko käyttämällä 17 artiklassa säädettyä menettelyä, jossa pyynnön esittänyt tuomioistuin vastaanottaa todisteet välittömästi, tai tämän asetuksen säännöksiä soveltamatta, jos asiantuntijatutkimuksen tämän osan suorittaminen ei edellytä sen jäsenvaltion, jossa se on tarkoitus tehdä, viranomaisten yhteistyötä.

39 — Ks. myös saman asetuksen johdanto-osan 17 perustelukappale.

40 — 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL L 199, s. 1). Tämän asetuksen johdanto-osan 20 perustelukappaleessa todetaan myös, että ”tuomioistuimen olisi käytettävä yksinkertaisinta ja edullisinta todisteiden vastaanottamistapaa”.